

Izvērtējums kopsavilkums

REACT-EU finansējums 220 milj. EUR apmērā, kas tika ieguldīts 15 pasākumu īstenošanā, sniedza nozīmīgu ietekmi **Covid-19 mazināšanā**. Ņemot vērā nepieciešamību ātri reaģēt uz Covid-19 izaicinājumiem, atbalsts tika sasaistīts ar jau esošajiem ES fondu pasākumiem, lai nodrošinātu pēc iespējas operatīvāku pasākumu ieviešanas noteikumu apstiprināšanu un projektu īstenošanu. REACT-EU izvēlētie pasākumi tika veiksmīgi īstenoti ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā, piešķirot tiem papildu finanšu līdzekļus un nepieciešamības gadījumā mainot atbalstāmās aktivitātes, finansējuma apjomu un līdzfinansējuma likmi. Īstenotie pasākumi nosacīti var tikt sadalīti pa nozarēm, tomēr vienlaikus nozares savā starpā ir ļoti saistītas, piemēram, izglītības un kultūras attīstība veicināja reģionu attīstību, veselības iestāžu infrastruktūras projekti veicina uzņēmējdarbību. Īstenotie pasākumi papildināja citas valsts iniciatīvas Covid-19 seku mazināšanai.

Covid-19 ierobežošana

Covid-19 ierobežošanai tika īstenoti projekti **veselības nozarē**, apmēram 60 milj. EUR apmērā, uzlabojot astoņu ārstniecības iestāžu infrastruktūru, nodrošinot gultas vietas Covid-19 pacientiem un motivējot NMPD darbiniekus strādāt izaicinošajos Covid-19 apstākļos un nodrošinot neatliekamo medicīnisko palīdzību pacientiem. Ārkārtas situācijā šie bija vissvarīgākie projekti, jo ļāva ierobežot un mazināt Covid-19 pandēmiju. Covid-19 pandēmija tika mazināta arī ar **pētniecības projektiem** vairāk nekā 6,7 milj. EUR apmērā, meklējot jaunus risinājumus cīņai ar pandēmiju, iegūstot komercializējamus risinājumus, kas vērsti uz Covid-19 izplatības ierobežošanu un iedzīvotāju veselības aizsardzību. Šo pasākumu mērķa grupa bija visi iedzīvotāji, un tie deva nozīmīgu ieguldījumu iedzīvotāju veselības uzlabošanā.

Covid-19 seku mazināšana

Izglītība bija viena no tām jomām, kuru visvairāk ietekmēja Covid-19 pandēmija, jo bija nepieciešams pāriet uz jaunu apmācību nodrošināšanas veidu. REACT-EU pasākumi **izglītības jomā** (investīcijas 14,5 milj. EUR) veicināja vispārīgās un augstākās izglītības sistēmu digitalizāciju. Pasākumā, kas bija vērsts uz vispārējās izglītības sistēmas digitalizāciju tika īstenota valsts un pašvaldību dibināto speciālās, vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu (kopā 524 izglītības iestādes) nodrošināšana ar mācību procesam atbilstošām, izmaksu efektīvām un drošām informācijas un komunikācijas tehnoloģijām – portatīvo datortehniku (25 687 portatīvie datori), panākot tās pieejamību izglītojamiem mācību procesā, lai paaugstinātu mācību efektivitāti un mazinātu nevienlīdzību. Pasākuma mērķa grupa bija skolēni un pedagogi, un pasākums ļāva pāriet uz mācībām attālinātā formā, tādējādi nodrošinot mācību procesa nepārtrauktību pandēmijas laikā. Pasākums ir būtiski paplašinājis mācību pieejamību, īpaši reģionos, ļaujot mērķa grupas dalībniekiem, neatkarīgi no to ģeogrāfiskās atrašanās vietas, iegūt zināšanas un prasmes.

Izglītības jomā atbalsts tika sniegts arī **augstākās izglītības iestādēm** (vairāk nekā 40% no Latvijas augstskolu, kas pārstāvēja 72% no kopējā studentu skaita), lai veicinātu augstākās izglītības studiju procesa un mācību programmu digitalizāciju. Pasākuma mērķa grupa bija augstākās izglītības iestāžu pasniedzēji un studenti. Īstenotie pasākumi ļāva efektīvi turpināt studiju procesu pandēmijas laikā, kā arī ieviest jaunas un inovatīvas metodes un piedāvāt kvalitatīvas studijas tiešsaistes režīmā.

Pasākumi **nodarbinātības jomā** (investīcijas 12,6 milj. EUR apmērā) nodrošināja mērķtiecīgas apmācību programmas, kas iedzīvotājiem palīdzēja attīstīt darba tirgū nepieciešamās prasmes un zināšanas (atbalstu saņēmuši 26 235 pasākuma dalībnieki). Tika īstenoti jau iepriekš plānotie pasākumi citu pasākumu ietvarā, bet vairāk izmantojot digitālās mācību metodes, kā arī mainot apmācību tēmas un paplašinot mērķa grupu. REACT-EU atbalsta mērķa grupām tika nodrošināta individuāla pieeja, kas ņēma vērā katrā cilvēka unikālās vajadzības. Atbalstu saņēma arī NEET jaunieši (796 jaunieši jeb 3,0% no kopējā NEET jauniešu skaita 2023. gadā), jo Covid-19 pandēmijas laikā viena no iedzīvotāju grupām, kas visvairāk tika ietekmēta un izolēta, bija NEET jaunieši, kuriem pasākums deva iespēju saņemt nepieciešamo atbalstu, lai varētu veiksmīgi integrēties darba tirgū, uzlabot kvalifikāciju un saņemt palīdzību dažādu saistītu jautājumu risināšanā.

Ar finansējumu vairāk nekā 10 milj. EUR un trim projektu īstenošanas kārtām tika atbalstīti **kultūras jomas** projekti, sniedzot atbalstu kultūras organizāciju regulāro administratīvo izmaksu segšanai, kā arī ieguldot jaunus projektos, piemēram, jaunu kultūras produktu izveide. Pasākuma ietvaros tika īstenoti projekti, nodrošinot profesionālo radošo NVO darbību, veicinot profesionālās mākslas pieejamību Rīgā, Pierīgā, papildu, atbalstot kultūras organizācijas, kas nodrošina profesionālās mākslas pieejamību reģionos, un sniedzot ES ieguldījumu, atbalstot kino nozari. Pasākuma mērķa grupa bija ne tikai kultūras iestādes, bet

visa sabiedrība kopumā, jo tika nodrošināti kultūras pasākumi, gan Covid-19 pandēmijas periodā, gan pēc tā.

Pasākumi **uzņēmējdarbības jomā** ar kopējo finansējumu vairāk nekā 60 milj. EUR nodrošināja uzņēmumiem aizdevumus, grantus un nefinanšu atbalstu uzņēmējdarbības attīstībai. Lielākais atbalsts nodrošināts finansējuma pieejamībai (aizdevumi). Citas atbalsta aktivitātes ietvēra apmācības darbinieku prasmju pilnveidošanai, eksporta veicināšanas aktivitātes, t.sk. jaunu sadarbības partneru piesaistīšanai un jaunu tirdzniecības tīklu izveidei. Uzņēmējdarbību netieši atbalstīja arī citi REACT-EU pasākumi, piemēram, veselības iestāžu būvniecības projekti, daudzdzīvokļu ēku siltināšanas projekti, nodarbināto apmācības un citi pasākumi. Pasākuma mērķa grupa bija ne tikai uzņēmēji un uzņēmumu darbinieki, bet visa sabiedrība kopumā, jo REACT-EU finansējums palīdzēja attīstīt ekonomisko aktivitāti.

Projekti **pašvaldībām** energoefektivitātes paaugstināšanai pašvaldību infrastruktūrā ekonomiskās situācijas uzlabošanai (28 milj. EUR) un **reģionu attīstībai** atbalsts daudzdzīvokļu māju siltināšanai (29 milj. EUR) veicināja labākas un sakārtotas vides izveidi laikā, kad lielākā daļa darbinieku strādāja attālināti, veicināja Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanu, kā arī uzņēmējdarbību (būvniecību). Mērķa grupa bija visi iedzīvotāji, kam ir iespēja dzīvot sakārtotā vidē.

Šķēršļi pasākumu ieviešanā

Visu pasākumu projektu īstenotāji vēlējās ātrāku pasākumu Ministru kabineta noteikumu apstiprināšanu, lai projektus īstenotu, kad visvairāk tas ir nepieciešams, kā arī lai būtu ilgāks laiks projektu īstenošanai.

Daudzi no īstenotajiem projektiem ietvēra būvniecību, bet Covid-19 pandēmija un Krievijas karš Ukrainā, radīja ekonomisko nestabilitāti, kas būtiski negatīvi ietekmēja būvniecības sektoru. Sankcijas, inflācija, būvniecības cenu ievērojams palielinājums un piegādes ķēžu pārtraukumi izraisīja būvdarbu sadārdzināšanos, tādēļ projektu īstenotājiem bija jāpārskata projekti, t.sk. izmaksas un termiņi.

Projektu ieviešējiem, kas pirmo reizi ieviesa ES finansētos projektus, piemēram, kultūras nozares pārstāvji, izaicinājums bija visu nepieciešamo atskaišu nodrošināšana, nepieciešamība veikt pārbaudes attiecībā uz *de minimis* prasību ievērošanu un strādāt ar KPVIS sistēmu.

Horizontālo prioritāšu ievērošana

Visu projektu īstenošanā tika ņemta vērā horizontālā prioritāte "**vienlīdzīgas iespējas**", kā arī atsevišķos projektos tika veiktas papildu darbības, lai nodrošinātu pieejamību invalīdiem ar kustību traucējumiem un citām iedzīvotāju grupām. Apmācības digitālā vidē arī veicināja šo principi ievērošanu un deva iespējas piedalīties apmācību dalībniekiem no attālākiem reģioniem.

Horizontālais princips „**ilgtspējīga attīstība**” tika ievērots, izmantojot “zaļā” iepirkuma principus. Daudzi no īstenotajiem projektiem, piemēram, apmācības, apmācību digitalizācija, pētniecība, ēku energoefektivitātes uzlabošanas un citi projekti bija vērsti uz ilgtspējīgu attīstību un ir ilgtermiņa īstenoto projektu ietekme.

Stratēģiskie secinājumi

Ātra un efektīva plānošanas dokumentu un Ministru kabineta noteikumu izstrāde un apstiprināšana ir būtiska krīzes un ārkārtas situācijās, lai gala labuma guvēji saņemēji saņemtu atbalstu pēc iespējas ātrāk un tas atbilstu viņu vajadzībām.

Ņemot vērā projektu īstenošanas ilgumu un būtiskās izmaiņas ārējos faktoros, piemēram, būvniecības izmaksu palielinājums, ģeopolitiskās situācijas izmaiņas un citus faktoros, pasākumu Ministru kabineta noteikumos būtu lietderīgi paredzēt iespējas noteiktās robežās grozīt projekta nosacījumus.

Turpināt samazināt administratīvo slogu gan atbildīgajām iestādēm, gan projekta īstenotājiem attiecībā uz pieprasītās informācijas apjomu. Lai nodrošinātu efektīvāku projektu īstenošanu, jāturpina vienkāršot KPVIS sistēmu, padarot to lietotājiem draudzīgāku, un integrējot datus no citām valsts informācijas sistēmām.

Summary

REACT-EU funding amounting to 220 million EUR and invested in 15 measures, had a significant impact **in mitigating Covid-19 and mitigating the effects of Covid-19**. Considering the need to quickly respond to the challenges of Covid-19, the support was linked to the already existing EU funds measures to ensure the fast approval of the rules for the implementation of the measures and the implementation of the projects as quickly as possible. The measures selected to be linked with for REACT-EU financing were successfully implemented under EU funds programming period 2014-2020. Under REACT-EU additional financial resources were allocated and, if necessary, supported activities changed, the amount of funding changed, and the rate of co-financing changed. The implemented measures can be divided by sectors, however, at the same time, the sectors are closely related to each other, for example, the development of education and culture sector contributed to the development of regions, the infrastructure projects of health institutions promoted entrepreneurship. The implemented measures complemented other state initiatives to mitigate the effects of Covid-19.

Mitigating Covid-19

Health sector projects (amounting to 60 million EUR) were implemented to mitigate Covid-19 by improving the infrastructure of eight medical institutions, providing beds for Covid-19 patients and motivating the employees of the NMPD to work in challenging Covid-19 conditions and providing emergency medical assistance to patients. In the emergency situation, these were the most important projects, as they allowed to mitigate the Covid-19 pandemic. The Covid-19 pandemic was also mitigated by **research projects** (amounting to 6,7 million EUR), looking for new solutions to fight the pandemic, providing solutions aimed at limiting the spread of Covid-19 and protecting the health of the population. The target group of these measures was the entire population, and they made a significant contribution to improving the health of the population.

Mitigating the effects of Covid-19

Education was one of the areas most affected by the Covid-19 pandemic due to the need to move to a new way of providing education. REACT-EU measures **in the field of education** (investment 14,5 million EUR) contributed to the digitalisation of education systems. The education institutions established by the state and municipalities (a total of 524 education institutions) were provided with information and communication technologies - portable computer equipment (25,687 portable computers), to increase learning efficiency and reduce inequality. The target group of the measure was students and teachers, and the measure enabled the transition of learning in a remote form, thus ensuring the continuity of the learning process during the pandemic. The measure has significantly increased the availability of education, especially in the regions, allowing members of the target group, regardless of their geographical location, to acquire knowledge and skills.

Support was also provided to **higher education institutions** (more than 40% of Latvian universities, which represented 72% of the total number of students) to promote the digitalisation of the study process and curricula of higher education. The target group of the measure was professors and students of higher education institutions. The implemented measures made it possible to effectively continue the study process during the pandemic, as well as to introduce new and innovative methods and offer quality studies in online mode.

Measures **in the field of employment** (investments 12,6 million EUR) provided targeted training programs that helped citizens develop the skills and knowledge needed in the labour market (26 235 people received support). The measures were implemented within the framework of previous related measures, but with more use of digital learning methods, as well as changing the training topics and expanding the target group. Target groups of REACT-EU support were provided with an individualized approach that took into account the unique needs of each person. NEET youth also received support (796 participants or 3.0% of the total number of NEET youth in 2023), because during the Covid-19 pandemic, one of the population groups that was most affected and isolated was NEET youth, to whom the measure gave the

opportunity to receive the necessary support in order to be able to successfully integrate into the labour market, improve qualifications and receive help in solving various related issues.

With funding of more than 10 million EUR and three rounds of project implementation, **cultural** projects were implemented, providing support to cover the regular maintenance costs of cultural organizations, as well as investing in new projects. Within the framework of the measure, projects were implemented, ensuring participation of professional creative NGOs, promoting the availability of professional art in Riga, Pieriga, additionally, supporting cultural organizations that ensure the availability of professional art in the regions, and supporting the cinema industry. The target group of the measure was not only cultural institutions, but the entire society, as cultural events were provided both during the Covid-19 pandemic period and after it.

Measures **in the field of entrepreneurship** with total funding of more than 60 million EUR provided companies with loans, grants and non-financial support for business development. The largest support was to provide financing (loans). Other support activities included training to improve the skills of employees, export promotion activities, incl. attracting new cooperation partners and creating new trade networks. Entrepreneurship was also indirectly supported by other REACT-EU measures, such as health institutions construction projects, multi-apartment building construction projects, employee training and other measures. The target group of the measure was not only entrepreneurs and companies' employees, but the entire society, as REACT-EU funding helped to develop economic activity.

Projects for increasing energy efficiency for **municipal infrastructure** (amounting to 28 million EUR) and **for the development of regions** supporting the reconstruction of multi-apartment buildings (amounting to 29 million EUR) contributed to the creation of a better living environment at a time when most employees worked remotely, contributed to the achievement of the goals of the European Green Deal, as well as entrepreneurship (construction). The target group was all residents who have the opportunity to live in an improved living condition.

Obstacles in the implementation of measures

Project implementers of all measures wanted a faster approval of the Cabinet of Ministers regulations to implement the projects when it is most needed, as well as to have a longer period for the project's implementation.

Many of the implemented projects involved construction activities, but Covid-19 pandemic and Russia's war in Ukraine created economic instability that had a significant negative impact on the construction sector. Sanctions, inflation, a significant increase in construction prices and disruptions in supply chains caused construction costs to increase, so project implementers had to revise projects, incl. costs and deadlines.

For project implementers who implemented EU-funded projects for the first time, such as representatives of the cultural sector, the challenge was to provide all the necessary reports, the need to carry out checks regarding compliance with *de minimis* requirements and work with the KPVIS system.

Adherence to horizontal priorities

In the implementation of all projects, the horizontal priority "**equal opportunities**" was respected, as well as additional actions were taken in individual projects to ensure accessibility for disabled people with mobility impairments and other population groups. Training in a digital environment also promoted adherence to these principles and provided opportunities for training participants from more remote regions to participate.

The horizontal principle "**sustainable development**" was followed using "green" procurement principles. Many of the implemented projects, such as trainings, digitalisation of trainings, research, improving the energy efficiency of buildings and other projects, were aimed at sustainable development and have a long-term impact of the implemented projects.

Strategic conclusions

Fast and efficient development and approval of planning documents and Cabinet of Ministers regulations is essential in crisis and emergency situations, so that the beneficiaries receive support as soon as possible and it achieves its initial goal. Considering the duration of project

implementation and significant changes in external factors, such as an increase in construction costs, changes in the geopolitical situation and other factors, the Cabinet of Ministers regulations could include the possibility to change the project conditions within certain limits.

It is important to continue to reduce the administrative burden for both responsible authorities and project implementers regarding the amount of information requested. In order to ensure more effective implementation of projects. The administrative burden could be further reduced by simplifying the KPVIS system, making it more user-friendly and integrating data from other state information systems.